

Partie polityczne a polityka klimatyczna: dlaczego partie czasami poruszają ten temat, a czasami go przemilczają

Baiba Witajewska-Baltvilka

Preferencje partii politycznych dotyczące polityki klimatycznej są ważne z przynajmniej dwóch powodów. Po pierwsze partie polityczne, a w szczególności liderzy tych partii, odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu polityki publicznej zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Po drugie partie polityczne mają znaczący wpływ na kształtowanie postaw społecznych, próbując usprawiedliwić niezbyt popularną politykę łagodzenia zmian klimatycznych albo przedstawiając zgoła odmienną argumentację. Powstało wiele teorii dlaczego partie polityczne rywalizują ze sobą o niektóre tematy, a w przypadku innych milczą. Wprawdzie teorie te pomagają umieścić preferencje partii politycznych w odpowiednim miejscu na tradycyjnie przyjętej osi prawica-lewica, nie można jednak posłużyć się nimi w celu wyjaśnienia przyczyn rywalizacji politycznej w odniesieniu do nowych zagadnień, takich jak polityka łagodzenia zmian klimatycznych.

Opracowanie ma na celu analizę czynników kształtujących rywalizację programową partii politycznych w obszarze klimatu i środowiska. Opracowanie zawiera analizę ekonometryczną przeprowadzoną na danych o stosunku partii politycznych do polityki klimatycznej w 22 krajach europejskich w trakcie kampanii wyborczych w latach 1990-2016, a także dwa studia przypadku: wybory w Polsce w 2011 roku i w Niemczech w 2013 roku.

Kluczowe wnioski są następujące: po pierwsze partie polityczne mówią mniej o ochronie środowiska, kiedy wzrastają **nierówności społeczne**. Może się tak dzieć ze względu na większe zainteresowanie wyborców innymi punktami programu wyborczego lub z uwagi na koszty związane z ochroną środowiska i polityką klimatyczną, które mają nieproporcjonalnie większy wpływ na najuboższych obywateli. Co ciekawe **warunki ekonomiczne**, mierzone za pomocą rzeczywistego PKB na jednego mieszkańca, nie mają wpływu na rywalizację programową partii w obszarze ochrony środowiska.

Po drugie badanie ilościowe potwierdza zależność pomiędzy **opinią publiczną** a rywalizacją programową partii – większa przychylność opinii publicznej do tematu ochrony środowiska wiąże się z większym zainteresowaniem partii. Może to sugerować, że partie podnoszą kwestie klimatyczne, kiedy są one ważne w opinii społecznej. Należy jednak pamiętać, że zależność przyczynowo skutkowa może działać w odwrotnym kierunku – opinia publiczna może być kształtowana przez narrację partii politycznych. Niemniej jednak wyniki obydwu studiów przypadku wskazują na fakt, że to raczej opinia publiczna kształtuje tematy programów wyborczych partii. Jednym z powodów, dla których partie polityczne nie poruszyły tematu ochrony środowiska lub zmian klimatycznych ani w wyborach w Niemczech w 2013 roku, ani w Polsce w 2011 roku, było niewielkie znaczenie tego tematu dla wyborców. Żadna z głównych partii politycznych nie wybrała zmian klimatycznych czy ochrony środowiska na jeden z kluczowych tematów swoich kampanii wyborczej, mimo, że na przykład w Polsce była taka możliwość w związku z prezydencją w Unii Europejskiej.

Po trzecie, nie ma jednoznacznych dowodów na wpływ **polaryzacji systemu partyjnego** na zainteresowanie tematyką ochrony środowiska. Co więcej, wybrane studia przypadku nie potwierdzają, że większa (w Polsce w 2011 roku) czy mniejsza (w Niemczech w 2013 roku) polaryzacja systemu partyjnego była kluczowym czynnikiem rywalizacji programowej pomiędzy partiami.

Po czwarte, wybory w Polsce w 2011 roku wyraźnie wskazują na "**narrację uzależnioną od sytuacji na rynku paliw**". Wyborcy wierzyli, że rezygnacja z węgla i wprowadzenie na rynek alternatywnych źródeł energii spowoduje spowolnienie gospodarcze i zwiększy bezrobocie. Taka narracja, przynajmniej częściowo, była wspierana przez zaangażowane spółki węglowe. W Niemczech, gdzie wydobycie węgla jest mniejsze, wszystkie partie polityczne wspierają przejście na czystą energię, a opór ze strony przemysłu węglowego nie wydaje się być tak silny.

W krajach, w których związki zawodowe mają większe znaczenie, rywalizacja polityczna w temacie ochrony środowiska jest mniejsza. Zgodnie z literaturą przedmiotu oraz różnymi studiami przypadku (m.in. wybory w Polsce w 2011 roku) – **związki zawodowe** wydają się być szczególnie zaniepokojone zmniejszeniem liczby miejsc pracy, które może być konsekwencją zmian w produkcji i zużyciu energii na skutek wdrożenia polityki klimatycznej. Odejście od gospodarki opartej na węglu jest postrzegane przez związki zawodowe jako zagrożenie dla krajowej gospodarki.

Pełna wersja opracowania w języku angielskim:

Witajewska-Baltvilka, B. (2018). Political parties and climate change policy: why do parties sometimes talk about it, but sometimes keep silent. *IBS Working Paper 05/2018*.

http://ibs.org.pl/app/uploads/2018/09/IBS_Working_Paper_05_2018.pdf